

ZAKONSKA REGULATIVA S PODRUČJA TEHNIČKE ZAŠTITE

Renata Dončević, dipl. ing. el.
Alarm automatika d.o.o., Rijeka

Rad daje pregled zakonske regulative RH s područja tehničke zaštite, prvenstveno Zakona o privatnoj zaštiti i Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe mjera tehničke zaštite. Poseban naglasak stavlja se na stjecanje ovlasti projektiranja i izvođenja sustava tehničke zaštite i pripadajuće iznimke. Također je dan i kritički pregled tehničkih aspekata Zakona o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima i Pravilnika o privedivanju igara na sreću. Navedeni su i dokumenti koje je izdao Ceh zaštitara kao neobvezujuće preporuke. Konačno, dan je osvrt na međusobni utjecaj drugih projekata na projekt tehničke zaštite te Zakone na koje tehnička zaštita ima implikacije.

Ključne riječi: Zakon, pravilnik, preporuka, tehnička zaštita.

1. UVOD

U Hrvatskoj postoji niz zakona i pravilnika s područja tehničke zaštite koji propisuju tko se i na koji način može baviti poslovima tehničke zaštite, od izrade prosudbe ugroženosti, projektiranja, izvedbe, nadzora do servisiranja i upotrebe. Zakoni određuju i koje institucije moraju imati tehničku zaštitu i koje razine. S druge strane, tvrtke koje se bave tehničkom zaštitom kroz svoju udrugu, Hrvatski ceh zaštitara, pokušavaju podići kvalitetu struke izdajući neobvezujuće preporuke. Iako je promjenama zakona i usklađivanjem s drugim strukama te novim preporukama moguće kvalitetu još više poboljšati, Hrvatska svakako ima najbolje riješenu regulativu tehničke zaštite u široj regiji.

2. ZAKONI I PRAVILNICI

2.1. Zakon o privatnoj zaštiti (NN 68/2003)

Ovaj zakon kao nasljednik «Zakona o zaštiti osoba i imovine» iz 1996. uređuje način obavljanja djelatnosti zaštite osoba i imovine uključivo tjelesnu i tehničku zaštitu. Bavljenje tehničkom zaštitom zahtijeva od tvrtke i zaposlenika u tvrtki odobrenje, odnosno dopuštenje za obavljanje ove djelatnosti koji obuhvaća niz provjera uključivo nekažnjavanje, tehničku struku i polaganje stručnog ispita čime se osigurava da osobe koje će se baviti tehničkom zaštitom imaju potrebne preduvjete. S obzirom na kompleksnost poslova tehničke zaštite postavlja se dodatni zahtjev na stručnu spremu tako da poslove:

- postavljanja zaštitno alarmnih sustava te održavanja može obavljati zaštitar –

tehničar koji ima završenu srednju stručnu spremu

- izrade prosudbe ugroženosti štice građevine ili prostora te **projektiranja može obavljati zaštitar – tehničar koji ima završenu višu stručnu spremu ili srednju stručnu spremu i pet godina radnog iskustva na poslovima tehničkog štice**
- nadzora nad izvođenjem radova tehničkih zaštitnih sustava, revizije projektne dokumentacije, tehničkog primitka te pružanja intelektualnih usluga može obavljati zaštitar – tehničar koji ima završenu visoku stručnu spremu

Najviše rasprava izazvalo je izostavljanje dodatnih zahtjeva na osobe koje smiju projektirati i nadzirati izvođenje i projektiranje sustava tehničke zaštite, odnosno Zakon ne predviđa da te osobe moraju biti ovlaštene inženjeri i/ili članovi komore. Dapače, za projektiranje je dovoljno da osoba sa srednjom stručnom spremom ima 5 godina iskustva u struci. U praksi, ako se radi o projektiranju i izvođenju sustava tehničke zaštite neovisno o ostalim sustavima u objektu (najčešće naknadna ugradnja), zaista nije neophodno da projektant bude ovlašten inženjer, naročito zato što projekt tehničke zaštite za manje zahtjevne aplikacije podrazumijeva samo skicu izvedenog stanja. Drugi, važniji razlog je taj što sustav tehničke zaštite u načelu ne utječe na bitne zahtjeve za građevinu definiranih Zakonom o gradnji, odnosno novim Zakonom o prostornom uređenju i gradnji pa se time i zahtjev da projektant ima stručni ispit ne primjenjuje na projektante sustava tehničke zaštite.

Naravno, sustav za dojavu požara je izuzetak jer je definiran Zakonom o gradnji kao dio bitnih zahtjeva za građevinu i ne smatra se sustavom za tehničku zaštitu u smislu ovog zakona.

S druge strane Zakon o privatnoj zaštiti zahtjeva za poslove tehničkog primitka (ili primopredaje sustava) osobu sa visokom stručnom spremom što je prevelik zahtjev za razliku od projektiranja.

2.2. Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN 198/03)

Pravilnik se direktno veže uz Zakon o privatnoj zaštiti i pobliže definira provedbu sustava tehničke zaštite. Definira koja su to sredstva i naprave tehničke zaštite, na koji način se štite povjerljivi podaci i informacije te što se sve podrazumijeva pod provedbom tehničke zaštite. Na osnovu prosudbe ugroženosti objekti se svrstavaju u jednu od šest kategorija s čime se i definira potreban stupanj zaštite npr. kategorija 1, najviši stupanj zaštite znači da objekt treba štiti mehaničkom i tehničkom protuprovalnom zaštitom sa dojavom na CDS zaštitara, kontrolom pristupa i videonadzorom radi praćenja kretanja po objektu, zaštitu pojedinačnih vrijednosti (kasa, trezor), potrebno je najmanje jedno lokalno nadzorno mjesto zaštitara u objektu, a potrebno je izraditi i plan postupanja, odnosno procedure u slučaju incidenta. Na osnovu prosudbe ugroženosti definira se elaborat sigurnosti koji, između ostalog, definira zahtjeve na druge sustave npr. napajanje i građevinski zahtjevi. Prosudba i elaborat podloga su za projektiranje. Pravilnik ponovo napominje da se poslovnima projektiranja sustava tehničke zaštite smiju baviti samo pravne i fizičke osobe registrirane za obavljanje poslova tehničke zaštite, ovisno o kategoriji izrađuje se izvedbeni projekt ili skica, a za prvu kategoriju ugroženosti zahtjeva se da je projekt usklađen sa zakonom o gradnji što može značiti da u tom slučaju i projektant treba biti ovlašten projektant sa stručnim ispitom, što je i logično s obzirom na složenost takvih građevina.

Kod složenih građevina sustavi tehničke zaštite mogu djelomično utjecati na bitne zahtjeve na građevinu, odnosno projekt tehničke zaštite treba uskladiti sa tim zahtjevima. Na primjer, kontrola pristupa na vratima određenim kao evakuacijski put.

Bitno je naglasiti tajnost projektne dokumentacije sustava tehničke zaštite pa je pravilnikom određena sigurna pohrana i broičano označavanje svih kopija projekta te pravo uvida u projektnu dokumentaciju samo osobama ovlaštenim za tehnički zaštitu. «Projekt tehničke zaštite je poslovna tajna i ne može biti dijelom idejnog, glavnog ili izvedbenog građevinskog projekta.»

2.3. Zakon o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima s izmjenama i dopunama (NN 173/03 i NN 150/05)

S obzirom na povećanje broja kriminalnih radnji počinjenih u novčarskim institucijama donesen je ovaj zakon u svrhu povećanja sigurnosti osoba koje obavljaju poslove s gotovim novcem. Njime su određene kategorije novčarskih institucija s obzirom na ugroženost i odgovarajuća minimalna zaštita (protuprovala, protuprepad, videonadzor). Projektiranje nije definirano ovim zakonom već se u Pravilniku o provedbi tehničke zaštite definira da novčarske institucije prve kategorije moraju obavezno imati izvedbeni projekt. U Izmjenama i dopunama ovog zakona projektant sa prosudbom ugroženosti može definirati manju zaštitu od propisane ukoliko se utvrdi manja ugroženost objekta. To se prvenstveno odnosi na zahtjeve iz izmjena i dopuna zakona o obvezi primjene tjelesne zaštite i/ili mehaničke zaštite s balističkim pregradama. Time se povećava ovlast i odgovornost projektanta, iako na navedeno Ministarstvo unutarnjih poslova mora dati suglasnost. Zakon ne propisuje tehničke aspekte zaštite, na primjer kakva kvaliteta videonadzora već je to prepušteno investitoru, odnosno projektantu, što znači da je bilo kakav videonadzor dovoljan za zadovoljenje zakona.

2.4. Pravilnik o prostornim i tehničkim uvjetima za priređivanje igara na sreću u casinima (NN 162/03)

Iako je obaveza tehničke zaštite casina određena već u zakonu o minimalnim mjerama novčarskih institucija, ovim je pravilnikom još preciznije određena vrsta tehničke zaštite. Tako je potrebno da su sve prostorije u kojima se čuva novac i druge vrijednosti bude štice protuprovalnom zaštitom, videonadzorom i kontrolom pristupa ili sustavom zaključavanja. U kasinu mora postojati neprekidan video i audio nadzor, a pravilnik definira koje točke, odnosno igre moraju imati video ili video i audio nadzor. Nadalje se definira i rezolucija i brzina snimanja sustava videonadzora. Za razliku od Zakona o minimalnim mjerama u kojem se zahtjeva čuvanje video zapisa 168 sati ili 7 dana, u ovom pravilniku se zahtjeva čuvanje zapisa minimalno 15 dana. Nelogičnost pravilnika je da se određuje rezolucija snimača, dok se kvaliteta, odnosno rezolucija kamera ne spominje pa je projektant nadležan za odabir karakteristika kamera i konačnu kvalitetu video zapisa

U zakonu je dodatno naglašeno da izvođač i projektant moraju biti ovlašten prema Zakonu o privatnoj zaštiti.

3. PREPORUKE CEHA ZAŠTITARA

3.1. Preporuka Hrvatskog ceha zaštitara o sustavima video-nadzora (rujan 2004)

Zakon o minimalnim mjerama za novčarske institucije definirao je obavezu videonadzora, ali je praksa pokazala da se ne može bilo kakav videonadzor zadovoljiti kvalitetom, naročito potrebu kasnije identifikacije počinitelja. Iz tog je razloga Ministarstvo unutarnjih poslova tražilo od ceha da izda stručnu preporuku za projektiranje sustava videonadzora. U preporuci su definirane funkcije sustava videonadzora i zahtjeve na tehničke karakteristike elemenata sustava koje su potrebne za te funkcije. Tako je, na primjer, za funkciju identifikacije definirano da kamera mora imati rezoluciju najmanje 480 TVL, a širina scene ne smije biti veća od 2 metra. Također su definirane točke ugroženosti pojedinih kategorija novčarskih institucija i preporuka kako ih štititi. Preporuka ceha nije obvezujući dokument, ali s obzirom da se radi o stručnoj preporuci, trebalo bi je uzeti u obzir prilikom projektiranja.

3.2. Preporuka Hrvatskog ceha zaštitara za kvantifikaciju procjene ugroženosti i kategorizacije objekata zaštite obveznika Zakona minimalnih mjera zaštite financijskih institucija (kolovoz 2006)

Prema izmjenama i dopunama Zakona o minimalnim mjerama za novčarske institucije prosudbom ugroženosti moguće je odrediti manji stupanj zaštite objekta od zakonski propisanih. Međutim, pitanje je kako odrediti koji je objekt manje ili više ugrožen te koji su to parametri koji utječu na ugroženost. Ako se koristi opća forma prosudbe ugroženosti zaključak projektanta da je objekt manje ugrožen može se promatrati kao njegova subjektivna ocjena ako ne postoji način da se to izračuna i dokaže. Zato je Hrvatski ceh zaštitara izdao preporuku za kvantifikaciju (matematički izračun) procjene ugroženosti prvenstveno novčarskih institucija, ali se može koristiti i za izračun ugroženosti i drugih objekata. Prema preporuci postoje *čimbenici koji utječu na ugroženost objekta*: povijest napada, makro i mikro lokacija, veličina objekta, količina novca u objektu, organizacija, broj uplatno-isplata mjesta, dostupnost kase, broj prepreka do uplatno isplata mjesta te broj stranaka. S druge strane postoje *mjere koji utječu na smanjenje ugroženosti objekta*: tjelesna zaštita, brzina intervencije, mehanička zaštita, organizacijske mjere, protuprepadna zaštita, kontrola pristupa, videonadzor, integracija i centralizacija, dinamička procjena ugroženosti i edukacija. Razlika između zbroja čimbenika koji

povećavaju ugroženost i zbroja čimbenika koji smanjuju ugroženost (uz prethodno množenje sa težinskim faktorom svakog čimbenika) daje rezultat prema kojem se objekt može svrstati u jednu od kategorija ugroženosti. Ako je ugroženost prevelika (npr. veliki rizik) objekt je moguće dodatno zaštititi da bi se smanjio rizik. Iz izračuna je moguće vidjeti i koje to mjere zaštite nedostaju pa bi ovaj alat svakako trebalo koristiti prije projektiranja tehničke zaštite bez obzira da li se za objekt traži izuzeće od zakona iz ne.

4. MEĐUSOBNI UTJECAJ TEHNIČKE ZAŠTITE I DRUGIH PROJEKATA I ZAKONA

Iz izračuna procjene ugroženosti objekta je vidljiv utjecaj građevinske izvedbe objekta na njegovu ugroženost. Nažalost, vrlo rijetko se prilikom građevinskog projektiranja uzima u obzir mišljenje projektanta tehničke zaštite, već se traži da se tehnička zaštita projektira nakon što je građevinski projekt već u izvedbenoj fazi. S druge strane projekt tehničke zaštite niti ne smije biti dio glavnog projekta i ostali projektanti ne smiju imati uvid u njega. Stoga je čest problem usklađivanja projekata prilikom izvedbe sustava i naknadni građevinski radovi. Jedini način da se izbjegnu ove situacije je uključivanje projektanta tehničke zaštite u najranijoj fazi projektiranja građevine na način da mu se daju idejni i sve slijedeće faze građevinskog projekta na mišljenje. Slično kao što se protupožarni elaborat mora uzeti u obzir za glavni projekt.

Projektant tehničke zaštite mora imati na uvid glavni projekt i ostale projekte i zbog međusobnog utjecaja kao što su kanali za instalacije (signalna instalacija mora biti odvojena od napajacke) i integracija sa drugim sustavima.

Tehnička zaštita je donekle suprotstavljena zakonskoj regulativi vezanoj uz zaštitu od požara jer je nerijetko potrebna kontrola pristupa na vratima koja su određena kao evakuacijska pa je slobodan izlaz suprotstavljen zahtjevu kontrole kretanja.

Također, često se u javnosti spominje da tehnička zaštita zadire u privatnost, odnosno da je u koliziji sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka, najviše se spominje videonadzor i biometrijska kontrola pristupa. Međutim, zakonska regulativa tehničke zaštite jasno određuje da se npr. prostor sa videonadzorom označava natpisom te da se video zapisi moraju koristiti uz zaštitu osobnih podataka. S druge strane, biometrija kao što je čitač otiska prsta tehnološki ne radi na način da uzima otisak, već samo karakteristične točke, odnosno ne postoje osnove za ugrožavanje privatnosti.

5. ZAKLJUČAK

Tehnička zaštita je određena nizom zakona i pravilnika. Za projektiranje je bitno izdvojiti da je propisano tko se smije baviti projektiranjem – isključivo osobe ovlaštene po Zakonu o privatnoj zaštiti, da je projekt tehničke zaštite tajna pa ne smije biti dio glavnog projekta niti se davati na uvid osobama bez ovlaštenja. Zakonima je za neke vrste objekata određeno koja vrsta zaštite se treba koristiti, ali tehnički detalji nisu propisani (osim djelomično u pravilniku za casina) pa je projektant vrlo bitna osoba u provedbi tehničke zaštite. Ceh zaštitara pokušava stručnim preporukama pomoći u nadogradnji zakonske regulative pa se savjetodavna uloga ceha treba u budućnosti i uvrstiti u zakone kako bi se osigurala kvaliteta sustava. Investitori trebaju voditi računa da se projektant tehničke zaštite uključi već u najranijoj fazi projektiranja kako bi se osigurala što manja ugroženost objekta i da bi se izbjegli problemi u izvođenju

6. LITERATURA

- (1) Zakon o privatnoj zaštiti (NN 68/2003)
- (2) Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN 198/03).
- (3) Zakon o minimalnim mjerama zaštite u poslovanju s gotovim novcem i vrijednostima s izmjenama i dopunama (NN 173/03 i NN 150/05)
- (4) Pravilnik o prostornim i tehničkim uvjetima za priređivanje igara na sreću u casinima (NN 162/03)
- (5) Preporuka Hrvatskog ceha zaštitara o sustavima video-nadzora (rujan 2004)
- (6) Preporuka HCZ-a za kvantifikaciju procjene ugroženosti i kategorizacije objekata zaštite obveznika zakona minimalnih mjera zaštite financijskih institucija (kolovoz 2006)